

РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Тема 7. Тьюторські та коучингові технології в педагогічній комунікації

Зміст

7.1. Методи тьюторського супроводу.

7.2. Питання як основний інструмент тьюторської роботи.

7.3. Форми роботи тьютора.

7.4. Види портфоліо.

7.5. Кейс-стадія.

7.1. Методи тьюторського супроводу.

Тьюторський супровід – це педагогічна діяльність з індивідуалізації освіти, спрямована на виявлення та розвиток освітніх мотивів та інтересів учня, пошук освітніх ресурсів для створення індивідуальної освітньої програми, на роботу з освітнім замовленням сім'ї, формування навчальної та освітньої рефлексії учня.

Методи тьюторського супроводу:

- методи практико-орієнтованої діяльності;
- методи проблемного навчання (вирішення проблемних ситуацій, метод навчального кейсу);
- проектні методи (розробка та захист ІОП, проекту, портфоліо);
- психодіагностичні (анкетування, психологічна діагностика, індивідуальне та групове консультування, профконсультування);
- методи активного навчання;
- методи аналізу самоаналізу (рефлексія, рефлексивний звіт освітніх цілей, діяльності щодо їх досягнення, аналіз та самоаналіз здібностей, схильностей)
- методи самостійної роботи учня (Індивідуально та у групах).

Основний інструмент тьюторської роботи – питання.

Доречно та вчасно поставлені питання, уміння гранично звузити чи навпаки розширити тему, застосування техніки активного слухання характеризують професійно організоване тьюторське заняття.

7.2. Питання як основний інструмент тьюторської роботи.

Оскільки питання – це головний тьюторський інструмент, то за час роботи накопичилося *кілька типових варіантів питань*:

Прямі

- Що тобі подобатися?
- Чим ти хотів би займатися?
- Про що будемо збирати матеріал у першу чергу? тощо.

Це найзручніші питання, проте вони рідко дають бажаний результат.

Часто людині легше сказати, чого вона не хоче, ніж визначитися із власними бажаннями. Зняти проблему вибору допомагають інші питання.

Питання-ситуація

Уяви себе у бібліотеці. Ти ходиш серед книг і раптом бачиш (далі вигадується назва книги відповідно до першого інтересу). Ти береш її в руки, але раптом помічаєш іншу книгу (втілення другого інтересу), проте додому можна забрати тільки одну, за другою можна прийти потім, коли повернеш першу. На якій із книг ти зупинишся?

Варіантів питань – ситуацій може бути багато. Тут цілком можна дати простір уяві.

Ось ще приклад. Уяви, що до тебе в руки потрапила чарівна паличка, яка може відкрити тобі тільки одну таємницю, про що ти її запитаєш?

Запитання-провокація.

Є інтерес – люблю мандрувати. Провокація – давай вирушимо прямо зараз! Далі слідує діалог:

- Зараз не можна – уроки!
- Скасуємо.
- Мама не пустить!
- Домовимося.
- Ми не підготувалися, адже треба зібратися.

У результаті виявляється інтерес: як зібратися в подорож (дальшу, ближню, наукову, розважальну тощо.)

Питання-візуалізація.

Ось тобі чарівна підзорна труба (підійде будь-яка імітація), за її допомогою ти можеш зазирнути в країну виконання бажань. Що ти там бачиш?

Скарбничка варіантів питань може поповнюватися нескінченно. Адже це інструмент, а інструмент повинен удосконалюватися.

П'ятдесят запитань, *які можна поставити на батьківських зборах питання батьківської конференції.*

Батьківські зустрічі – це коротке, але цінне вікно у світ дитини. Хоча насправді є лише кілька запитань, цей список із 50 є ресурсом, який допоможе налагодити розуміння та спілкування з учителем дитини.

Перед тим, як піти, запитайте дитину: «Що, на вашу думку, розповість вам учитель?» Робіть нотатки. Поставте собі те саме запитання та запишіть свою відповідь разом із запитаннями, які у вас є.

Запитання для зміцнення партнерства батьків з учителем.

Який спосіб поставити запитання про учня може бути: електронною поштою, телефоном чи заміткою в планувальнику?

Що я можу зробити, щоб підтримати вас і полегшити вашу роботу, оскільки ми працюємо як команда для розвитку моєї дитини цього року?

Що я можу зробити вдома, щоб підтримувати очікування щодо навчання та поведінки?

Як я можу бути в курсі того, що відбувається в школі? В класі?

Що ви пропонуєте нам робити, якщо ми вдома і мій учень «застряг» на домашньому завданні?

Який ваш стиль викладання і як ми можемо дотримуватися цих методів вдома?

Які ваші пропозиції щодо обмеження часу онлайн і соціальних мереж для цього віку?

Чи є у моєї дитини забагато позакласних заходів з вашої точки зору? Як дізнатися, чи він/вона заброньовані?

Питання на початок року для молодших класів

Назвіть п'ять найкращих навичок, з якими ви сподіваєтеся, що діти підуть цього року. Як я можу допомогти їм розвиватися вдома?

Які запитання ви б порадили мені ставити своїй дитині щодня про те, що відбувається в школі чи у вашому класі?

Що ми можемо зробити вдома, щоб стимулювати ріст весело та стимулююче?

Чи є екскурсії та чи є витрати для сімей?

Як я можу допомогти своїй дитині більш організовано виконувати домашні завдання, не переймаючи їх повністю?

Для старших класів

Як я можу допомогти своєму учневі набути незалежності в середній/старшій школі?

Як я можу бути в курсі будь-яких проблем з поведінкою, які можуть виникнути в школі?

Яка ваша політика щодо запізнілих домашніх завдань і налагодження? Як це впливає на оцінки?

Як ви реагуєте на пропуски та пропущені контрольні чи домашні завдання?
Що найбільше вплине на оцінку мого учня у вашому класі?

Вихователі дитячих садочків, організуйте всі батьківські збори під запис.

Запитання, щоб відчутти прогрес вашої дитини

Для молодших класів

Чи успішна моя дитина з математики та мови на рівні класу?

Чи є поведінка, яку ви бачите в школі (як хороша, так і погана), яку, на вашу думку, я не бачу вдома?

Яка предметна область є найсильнішою для моєї дитини цього року? Яка предметна область ще потребує подальшого прогресу?

Як школа проводить стандартизоване тестування та підготовку до цих тестів?

Для старших класів

Я знаю, що оцінки не розповідають всю історію. Чи мій учень докладає максимум зусиль?

Які найважливіші навички для коледжу, на вашу думку, все ще є «сферою зростання» для мого студента?

Як я можу заохочувати вдома відповідальність відповідно до віку, щоб підтримувати те, що ви робите на уроці?

Що ви спостерігаєте щодо організаційних здібностей моєї дитини? Як я можу заохотити їх бути більш організованими, не роблячи це за них?

Якщо ваша дитина успішна в навчанні

Чи є способи персоналізувати навчання у вашому класі?

Якими способами я можу збагатити досвід навчання моєї дитини у вашій предметній області (або в цілому) вдома?

Які стратегії ви використовуєте для заохочення критичного мислення у своєму класі?

Коли мій учень готується до уроків вищого рівня, над якими напрямками вони можуть працювати, щоб підготувати їх до складнішої роботи?

Відстежуйте зустрічі для кількох класів і вчителів за допомогою вкладок реєстрації.

Якщо вашій дитині важко навчатися

Які зміни ви могли б зробити, якщо б побачили, що дитина бореться з вашою сферою знань?

Які інструменти ми можемо використовувати вдома, щоб допомогти моїй дитині розвинути розуміння основних математичних понять, які ви викладаєте у своєму класі?

Чи є моя дитина на такому етапі, коли ви запропонували б додаткову допомогу, наприклад репетитора або збагачення вдома? Чи можете ви запропонувати якісь ресурси?

Що я можу зробити для підтримки грамотності, коли мій учень вдома?

Мій учень має проблеми з орфографією. Як мені допомогти їм, не принижуючи їх (особливо, якщо вони старші)?

Які книжки, на вашу думку, сподобаються моїй учениці, якщо вона не любить читати?

Якщо поведінка викликає занепокоєння

Геніальна порада: було б корисно робити нотатки та не відповідати/захищати свою дитину негайно, щоб вона не була напруженою протягом кількох хвилин, які ви проведете разом. Наступна конференція може бути корисною.

Що ви помітили, як негативне, так і позитивне, стосовно реакції моєї дитини на очікування поведінки в класі? Чи вони ввічливі та шанобливі до вчителів та учнів?

Які модифікації поведінки ми можемо зробити вдома, щоб зміцнити очікування в школі?

Якщо ваша дитина має соціальні проблеми

Чи помічаєте ви якісь труднощі у спілкуванні моєї дитини в школі?

Розкажіть про свій погляд на цю ситуацію. Що ти бачиш?

Хто на місці, щоб ловити конфлікти, які відбуваються в їдальні та на перервах? Як вони обробляються?

Що ви робите, щоб створити психологічну безпеку, щоб діти знали, що вони можуть прийти поговорити з вами про проблеми?

Як ви думаєте, яку сферу ми можемо заохочувати вдома, щоб покращити соціальні навички моєї дитини?

Батьки, підпишіться до розкладу перекусів у класі.

Якщо у вас є студент з особливими потребами

Які способи конкретизації 504 або IEP мого учня у вашому класі?

Які зміни ви внесете для мого учня під час стандартизованого тестування?

Чи можете ви запропонувати інструменти для використання вдома, оскільки я допомагаю своїй дитині досягти успіху у вашому класі?

Якщо ваш учень бере участь у програмі для обдарованих дітей

Чи є в цій школі ресурсний вчитель для обдарованих учнів? Як ви та ваша команда вчителів використовуєте цього вчителя?

Як організовані та соціальні навички мого студента? В яких сферах вони можуть працювати?

Чи є можливості збагачення за межами класу, про які я, можливо, не чув?

Отримайте максимум від наступної батьківської зустрічі, використовуючи деякі з цих запитань, щоб розвивати партнерство з учителем вашої дитини та інформувати себе про те, що відбувається в школі. Пам'ятайте, що у вас і вчителя однакова мета: успіх вашого учня в класі.

30 запитань, на які повинен знати відповідь кожен студент

1. Що кожен повинен знати про вас?
2. Що вам потрібно від мене (як вашого вчителя) понад усе?
3. Що для вас означає успіх у класі? Як би ви це визначили?
4. Що ви знаєте про те, як люди навчаються?
5. Яка найкреативніша річ, яку ви коли-небудь робили?
6. Якими чотирма способами люди навчаються?
7. Що означає щось зрозуміти?
8. Коли ви востаннє вирішували задачу?
9. Як ви реагуєте на очікування?
10. Яким моментом ти найбільше пишаєшся?
11. Про що ти хочеш дізнатися?
12. Ви вибагливий читач? Які ваші сильні сторони як читача?
13. Яка ваша особиста філософія?
14. Коли ти найкраще пишеш?
15. Що варто глибоко зрозуміти?
16. Які ваші найкращі звички як мислителя? Найменш корисний?
17. Що для вас найважливіше в житті?
18. Який зв'язок між навчанням і №17?
19. Звідки береться ваш внутрішній потяг?
20. Хто є вашими героями чи взірцями для наслідування?
21. Навіщо вивчати (вставте сюди свою область вмісту)?
22. У чому ти хороший, чого ніхто не знає?
23. Що вчителі іноді не розуміють про вас як про учня?
24. Що означає «вивчати»?
25. Чи вважаєте ви себе «розумним»? (Що означає «розумний»?)
26. Як ви реагуєте на складні тексти, медіа, завдання, проекти тощо? Чи відрізняється це від того, як ви реагуєте на складність у «реальному світі»?
27. Що Ви цінуєте (як людину, як студента тощо)?
28. Що повинна «робити» школа?
29. Де (або «ким») ти хочеш «бути» через десять років? Наступного року? Цього разу наступного тижня?
30. Якщо я вийду з твоєї дороги цього року, що ти зможеш зробити?

Інтереси та захоплення

1. Які твої улюблені захоплення?
2. Чим ти любиш займатися у вільний час?
3. Чи були ви волонтерами у своїй громаді?
4. Що було для вас найважчим за минулий тиждень?
5. Яка твоя улюблена книга?
6. Яке твоє улюблене телешоу?
7. Який твій улюблений фільм?
8. Який твій улюблений колір?
9. Яка твоя улюблена їжа?
10. Що ти любиш їсти на сніданок?
11. Який твій улюблений вид спорту, якщо він є?
12. Якби ти міг на один день побути твариною, ким би ти став і чому?
13. Яку музику ти любиш слухати?
14. Якби ти міг грати на будь-якому інструменті, який би це був?
15. Чим ти любиш займатися поза школою?
16. Який тип навчання вам найбільше подобається поза класом?
17. Який твій улюблений смак морозива?
18. Що ти любиш робити на вихідних?
19. Якби ви могли подорожувати куди завгодно у світі, де б це було?
20. Який емоджі ти найчастіше використовуєш чи улюблений?
21. Які три дивовижні речі є в тобі?
22. Чого люди не знають про вас, а вам би хотілося, щоб вони знали?
23. Який у вас унікальний талант?
24. Ким ти хочеш стати, коли виростеш?
25. Яку велику світову проблему ви хотіли б змінити?
26. Яка твоя найбільша мрія чи ціль у житті?

Реляційне та соціально-емоційне навчання

27. Яка ваша соціально-емоційна надздібність до навчання?
28. Яка з наступних рис, на вашу думку, найкраще описує вас: веселий, вдумливий, турботливий або комунікабельний?
29. Як вам найбільше подобається спілкуватися з друзями? Через соціальні мережі, розмовляючи по телефону чи надсилаючи текстові повідомлення, чи зустрічаючись особисто?
30. Що може зробити ваш учитель, щоб пізнати вас краще?
31. Як ваш учитель може допомогти вам, якщо ви почуваетесь пригніченим?
32. Що ви хочете знати про свого вчителя?
33. Яка якість, на вашу думку, є найважливішою для вчителя?

34. Хто є дорослим у школі, на якого ви знаєте, що можете покластися?
35. Хто є вашим другом у школі, на якого ви знаєте, що можете покластися?
36. Коли ви в стресі, що ви робите, щоб розслабитися?
37. Що змушує вас відчувати себе найбільше цінованим і зрозумілим?
38. Як би вас описали ваші друзі чи родичі?
39. За що ви вдячні?

Сім'я та культурне походження

40. Де працюють члени вашої родини?
41. Як виглядає час обіду у вас вдома?
42. Які сімейні речі або артефакти представляють вашу культуру та ідентичність?
43. Якими мовами ти володієш (навіть трохи)?
44. На кого у вашій родині ви рівняєтесь?
45. Який ваш улюблений спогад про члена сім'ї?
46. Що вам найбільше подобається у вашій сім'ї?
47. Яка у вас сімейна традиція?
48. Чи є у вашій родині домашні тварини? Якщо ні, чи хотіли б ви мати домашнього улюбленця? Який вид?
49. Який ваш улюблений сімейний рецепт?
50. Чи є у вас брати і сестри? Якщо ні, чи хотіли б ви мати братів і сестер чи вам подобається бути єдиною дитиною?

Академічні сильні сторони та можливості

51. Який твій улюблений предмет і чому?
52. Який твій найменш улюблений предмет і чому? Який найкращий спосіб підтримати вас, коли ми працюємо над цією темою?
53. Що, на вашу думку, у вас добре виходить як студент?
54. Яку одну річ ви хотіли б зробити краще, будучи студентом?
55. Що тобі найбільше подобається в школі?
56. Що тобі найменше подобається в школі?
57. Про що б ви дійсно хотіли дізнатися в школі?
58. Який із наведених нижче способів навчання є вашим улюбленим: розмовляючи з іншими, слухаючи чи читаючи?
59. Якою була б екскурсія вашої мрії?
60. Чи хотіли б ви виконувати шкільну роботу в групі чи самостійно?
61. Який найкращий шкільний проект чи урок ви можете запам'ятати?
62. Який найкращий спосіб підтримати вас поза уроками?
63. Як би ви хотіли, щоб вас впізнали, якщо ви отримали хорошу оцінку за завдання чи проект?
64. Чого ви з нетерпінням чекаєте цього навчального року?

65. Чого ти навчився за літо?
66. Про що б ви дійсно хотіли дізнатися цього року?
67. Що б ви хотіли, щоб ваші однокласники чи вчитель знали про вас цього року?
68. Що ви хочете знати про свого вчителя (вчителів) цього року?
69. Яка частина минулого тижня була для вас найкращою?
70. Що було для вас найважчим за минулий тиждень?
71. Що можуть зробити вчителі чи інші дорослі в школі, щоб краще підтримувати вас?
72. Наскільки вам сподобався сьогоднішній урок?
73. Наскільки залученими ви почувалися сьогодні до уроку?
74. Яка була ваша улюблена частина уроку сьогодні?

Віртуальне навчання

75. Що найкраще у віртуальному навчанні?
76. Що є найскладнішим у віртуальному навчанні?
77. Яке ваше підключення до Інтернету вдома?
78. Де ви виконуєте свої шкільні завдання?
79. Що можуть зробити ваші вчителі, щоб покращити час у віртуальній кімнаті?
80. Який ваш улюблений фон Zoom?
81. Як ви віддаєте перевагу спілкуванню під час онлайн-навчання? Електронною поштою, програмою для обміну повідомленнями, під час відеодзвінка чи по телефону?
82. Коли ви робите перерви в школі вдома, що ви любите робити?
83. Який твій улюблений спосіб спілкуватися з однокласниками та друзями в Інтернеті?
84. Що допомогло б вам відчувати більше зв'язку з однокласниками та школою?

Запитання-криголам "Чи б ви віддали перевагу".

Ці запитання також можна використовувати між однокласниками, щоб допомогти учням відновити стосунки один з одним, виявити схожість і дізнатися щось нове один про одного.

85. Чи хотіли б ви почитати книгу чи подивитися фільм?
86. Ви б краще з'їли піцу чи морозиво?
87. Чи хотіли б ви зробити шкільний проект самостійно чи з друзями?
88. Ви б віддали перевагу пограти у відеогру чи пограти на вулиці?
89. Ви хотіли б мати собаку чи кішку?
90. Ви б віддали перевагу шоколаду чи ванілі?
91. Ви б віддали перевагу піти на пляж чи в похід?

92. Ви б віддали перевагу їсти солоне чи солодке все життя?
93. Ви хотіли б виграти в лотерею чи стати знаменитим?
94. Чи хотіли б ви танцювати чи співати перед групою людей?
95. Ви хотіли б бути найстаршим братом чи сестрою чи наймолодшим?
96. Ви б віддали перевагу виступити з презентацією чи написати велику статтю?
97. Ви б віддали перевагу виконувати домашнє завдання чи займатися домашніми справами?
98. Ви хотіли б подорожувати в часі чи подорожувати в майбутнє?
99. Чи хотіли б ви прожити все життя в снігу чи дощі?
100. Ви хотіли б мати можливість літати чи бути невидимим як суперсила?
101. Ви хотіли б жити без Netflix чи без YouTube?

Питання для студентів

Наскільки ви впевнені в тому, що зможете навчитися цього навчального року?

Яку річ, яку ваша школа зробила для підтримки вашого навчання в минулому, ви хотіли б побачити знову?

Цього навчального року ви хвилюєтеся, чи зможете зосередитися на уроці?

Наскільки ви раді навчатися цього навчального року?

Яка додаткова допомога вам потрібна, щоб досягти успіху цього року?

Питання для сімей

Загалом, скільки ваша дитина навчилася минулого навчального року?

Наскільки ви впевнені у здатності вашої дитини вчитися цього навчального року?

Наскільки ви стурбовані інтересом вашої дитини до занять цього навчального року?

Яка підтримка з боку школи потрібна вашій дитині, щоб успішно відновити навчання?

Наскільки ресурси школи вашої дитини відповідають потребам відновлення навчання?

Питання до вчителів та співробітників

Наскільки ви стурбовані залученням своїх учнів у ваші уроки цього навчального року?

Наскільки ви турбуєтеся про емоційне благополуччя ваших учнів цього навчального року?

Яка підтримка вам потрібна для ефективного відновлення навчання?

Яку підтримку ви отримуєте у впровадженні ефективного відновлення навчання?

Яка підтримка вам найбільше потрібна, щоб досягти успіху в цьому навчальному році?

7.3. Форми роботи тьютора.

Форми роботи тьютора

- консультації,
- індивідуальні та групові тьюторіали (семінари),
- освітні події,
- тренінги.

Усі ці форми повинні застосовуватися з урахуванням віку та можливостей тьюторантів-підлітків. Тьюторський супровід (при реалізації його у будь-якій організаційній формі) завжди носить індивідуальний адресний характер, тому при його здійсненні та виборі відповідної форми, адекватної взаємодії з конкретним тьюторантом, повинні обов'язково дотримуватися гнучкості та варіативності.

Насправді добре себе показали такі форми тьюторського супроводу:

Індивідуальна тьюторська консультація (розмова) – індивідуальна організаційна форма тьюторського супроводу, є обговорення з тьютором значних питань, що з особистим розвитком і освітою кожного учня.

Групова тьюторська консультація. На цих заняттях реалізується тьюторський супровід індивідуальних освітніх програм школярів зі ***схожими пізнавальними інтересами***. Педагог-тьютор одночасно здійснює кілька видів роботи:

- мотиваційну,
- комунікативну,
- рефлексивну.

Тематику майбутньої **тьюторської консультації** бажано обговорювати разом з усіма тьюторантами групи. З одного боку, це створює атмосферу доброзичливості, взаєморозуміння та співробітництва під час проведення самої консультації, а з іншого, забезпечує продуктивність консультації.

Тьюторіал (навчальний тьюторський семінар). Тьюторіал це активне групове навчання, спрямоване на розвиток розумових, комунікативних та рефлексивних здібностей школярів. Це відкрите навчальне заняття із застосуванням методів інтерактивного та інтенсивного навчання. Тьюторіал також має на меті оживити та урізноманітнити процес навчання, активізувати

пізнавальну діяльність школярів, викликати прояв творчих здібностей, спонукати до застосування теоретичних знань практично.

У ролі ведучих тьюторіалу виступають тьютори чи викладачі, які здійснюють тьюторський супровід школярів. Іноді ведучими тьюторіала можуть бути старші школярі, які мають досвід у цій галузі знань. Така робота сприяє оволодінню учнями технологій індивідуальної та групової рефлексії; вироблення критеріїв оцінки результатів ефективності індивідуальної та групової роботи.

Тренінг. Останнім часом тренінги все активніше застосовуються і викладачами, і тьюторами, як одна з ефективних форм організації тьюторського супроводу. Освоєння необхідних умінь і навичок під час тренінгу передбачає як їх запам'ятовування, а й безпосереднє використання практично відразу ж, під час тренінгової роботи. У тренінгах, так само як і в тьюторіалах, але тільки в більш інтенсивній формі широко використовуються різні *методи та техніки активного навчання*:

- ділові, рольові та імітаційні ігри,
- робота з електронними визначниками та визначниками на друкованій основі,
- моделювання,
- розбір конкретних ситуацій та групові дискусії.

Необхідно пам'ятати, що для проведення тренінгів з дітьми та підлітками необхідні спеціальні знання та навички.

Освітня подія. На відміну від виховного заходу, дана форма тьюторського супроводу учнів має на меті розвиток освітньої мотивації, побудову та реалізацію індивідуальних освітніх програм, проектів та досліджень. **Це можуть бути:**

- екскурсії до природи,
- експедиції,
- польові дослідження,
- експерименти,
- лабораторні практикуми тощо.

Освітня подія включає різні види діяльності та різних учасників: крім самих учнів, у ньому беруть участь інші цікаві, привабливі, успішні люди («лідери», «автори», «експерти» тощо). Події дають можливість подолати небезпеку фіксації тьюторантів на тьюторі та переходу тьютора у позицію «вчителя» («консультанта», «керівника»).

7.4. Види портфоліо.

Технології та методики, які тьютор може використовувати у своїй роботі з учнями, – це **технології відкритої освіти**.

– «Кейс-навчання» (метод навчання, заснований на розборі практичних ситуацій),

– «Портфоліо» (метод презентації освітніх результатів),

– «Дебати» (метод організації публічної дискусії, якої потрібно гранично доказово аргументувати свою думку і спростувати протилежну) та інших.

Для підлітків, з їх вікових особливостей, особливо важливі змагальні і комунікативні аспекти взаємодії з однолітками, що може бути окремим предметом рефлексії у роботі тьютора і тьюторанта. Результати, **«матеріальні сліди» спільних зусиль учня з тьютором** фіксуються та зберігаються у **портфоліо** – спеціально структурованій папці.

Педагогічна технологія «Портфоліо» застосовується на всіх щаблях тьюторського супроводу та є рамковою у молодшій, середній та старшій школі. Педагог-тьютор організує збір та аналіз портфоліо вихованцем і одночасно у власному портфоліо зазначає застосовувані педагогічні стратегії та його ефективність.

Тьюторське портфоліо (який ведеться учнем протягом кількох років), накопичуючи матеріал, структуруючи його, видозмінюючись та допомагаючи відстежувати етапи освітнього шляху, є **інструментом самооцінки**. У тьюторській практиці використовують **кілька типів портфоліо**.

Насамперед, виділяється інформаційний, або збірне портфоліо, в якому накопичуються матеріали, призначені для подальшого спільного аналізу тьютором та його підопічним. Найчастіше використовується своєрідний «портфоліо-холодильник» (робоча назва, придумана дітьми; складені в ньому «продукти» необхідно вчасно уважно розглянути, «розвантажити» та обробити, інакше вони стануть непридатними) на етапі пошуку, формулювання теми майбутнього дослідження, у період підготовки виступу – захисту тощо.

Портфоліо для збору інформації також може бути застосоване на етапі розробки навчального проекту, дослідження, планування освітньої подорожі, підготовки до гри «Дебати». **В інформаційному портфоліо розміщують:**

- матеріали з історії та теорії питання;
- зразки авторських робіт з предмета;
- список освітніх ресурсів, джерел (включаючи не лише шкільні можливості);
- рецензії на прочитане та побачене;

- фотографії, ілюстрації;
- розроблену карту пізнавального інтересу;
- записані плани, графіки, схеми;
- маршрути передбачуваної освітньої експедиції;
- списки необхідного, на думку учня, обладнання для проведення майбутнього дослідження, творчої роботи, освітньої експедиції тощо;
- будь-які матеріали, які дитина вважає за необхідне розмістити з коротким письмовим обґрунтуванням.

Фрагменти інформаційного портфоліо, що складається учнем, за його згодою можуть бути продемонстровані на тьюторських семінарах, спільних консультаційних зустрічах з батьками, у розмові зі шкільним психологом, класним керівником. Ці матеріали, розташовані у визначеному вихованцем і тьютором порядку, структуровані в логіці індивідуального пізнавального пошуку, дають уявлення про те, які інтереси дитини, її спрямованість, можливо, що виходить за межі шкільних предметів.

До цієї інформації педагоги та учень будуть не раз повертатись:

- зіставляти та порівнювати намічені плани та їх реалізацію,
- аналізувати час, присвячений тому чи іншому дослідженню, певній діяльності, пов'язаній з освітнім пошуком,
- встановлювати періоди прогресу та відставання (на думку дитини) та їх можливі причини,
- знаходити у власній освітній історії джерела майбутніх пошуків,
- намічати перспективи зростання.

Другий тип портфоліо – презентаційний. Він створюється на основі першого і служить для розміщення інформації, що наочно свідчить про отримані результати в індивідуальній освітній історії. Все це можна продемонструвати під час презентації із захисту роботи у навчальному проектуванні, дослідженні тощо.

До презентаційного портфоліо можуть входити:

- “предмети гордості” – документи, що дозволяють виявити соціальну значущість одержаних у вивченні тієї чи іншої теми результатів (грамоти, газетні вирізки, репортажі). Можливо, письмові рецензії – освітян, батьків, однолітків. Коло рецензентів вибирають учень із тьютором;

- окремі матеріали з інформаційного портфоліо, які допомагають побачити найбільш значущі для учня етапи освітнього пошуку, а також уявити його історію живою та захоплюючою: любо досвідчені знахідки, факти, неодмінно – труднощі, з якими дитина зіткнулася тощо.

Цей розділ необхідний для того, щоб виявити динаміку освітнього пошуку, поглянути на роботу тьютора та його підопічного наче зсередини:

- статистичні матеріали;

- схеми, таблиці, графіки;
- аналіз та роздуми дитини про обраних у портфоліо матеріалах;
- індивідуальний рефлексивний листок по портфоліо – самоаналіз виконаної роботи та погляд у майбутнє – які, на думку учня, напрями майбутніх пошуків.

Третій тип – портфоліо досягнень. Це структурована вибірка документації, що демонструє досягнуті результати. Такий портфоліо необхідний для оцінки прогресу учня у пріоритетній йому галузі освітньої діяльності, допомоги у вільному аналізі підсумкових робіт. Подання свого «творчого портрета» під час переходу до обраного навчального закладу, до вузу тощо. У ньому розміщуються:

- оригінали та/або копії творчих робіт;
- відгуки та рецензії тьютора, інших педагогів, викладачів-експертів, можливо, позашкільних, професіоналів, які працюють у галузі, що представляється;
- відгуки однолітків, однокласників тощо;
- виписки з журналу успішності, екрану рейтингового оцінювання тощо;
- супровідний лист: самооцінка роботи та опис перспектив дослідження (або творчої діяльності);
- творче/дослідницьке резюме: стислий опис досягнутих у вибраній галузі успіхів, їх обґрунтування, плани майбутніх проектів.

7.5. Кейс-стадія.

У тьюторстві широко використовується **кейс-технологія**. Метод case-study, або **метод конкретних ситуацій** (від англійської case – випадок, ситуація), – це метод активного **проблемно-ситуаційного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань – ситуацій (вирішення кейсів)**. Безпосередня мета методу case-study - спільними зусиллями групи учнів:

- проаналізувати ситуацію - case, що виникає за конкретного стану справ;
- виробити практичне рішення;
- закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів та вибір кращого в контексті поставленої проблеми.

Ідеї методу case-study досить прості:

1. **Метод** призначений для отримання знань з дисциплін, істина в яких плюралістична, тобто **немає однозначної відповіді на поставлене питання**, а є

кілька відповідей, які можуть змагатися за рівнем істинності; Завдання **викладання** при цьому відразу відхиляється від класичної схеми і **орієнтоване на отримання** не єдиної, а **багатьох істин** та орієнтацію в їх проблемному полі.

2. **Акцент навчання переноситься не так на оволодіння готовими знаннями, як на його вироблення**, на співтворчість учня та вчителі; звідси принципова відмінність методу case-study від традиційних методик – демократія у процесі отримання знання, коли школяр щодо справи рівноправний з іншими учнями і викладачем у процесі обговорення проблеми.

3. **Результатом** застосування методу є не лише знання, а й набуті під час роботи навички.

4. **Технологія методу полягає в наступному:**

- за певними правилами розробляється модель конкретної ситуації, що відбулася реальному житті,

- відбивається той комплекс знань і практичних навичок, який учням необхідно отримати;

- при цьому викладач виступає у ролі ведучого, який генерує питання та фіксує відповіді, і підтримує дискусію, тобто в ролі диспетчера процесу співтворчості.

5. Безперечною **перевагою методу** ситуаційного аналізу є не лише отримання знань та формування практичних навичок, а й розвиток системи цінностей учня, професійних позицій, життєвих установок, своєрідного професійного світовідчуття та світоперетворення.

6. У методі case-study долається класичний дефект традиційного навчання, пов'язаний з «сухістю», неемоційною номальністю викладу матеріалу – емоцій, творчої конкуренції і навіть боротьби у цьому методі так багато що добре організоване **обговорення кейсу нагадує театральний спектакль**.

У методі case-study є свої ознаки та **технологічні особливості**, що дозволяють відрізнити його від інших методів навчання. Основна **функція case-study** – **вчити учнів вирішувати складні неструктуровані проблеми**, які неможливо вирішити аналітичним способом.

Кейс:

- активізує учнів,

- розвиває аналітичні і комунікативні здібності, залишаючи учнів віч-на-віч із реальними ситуаціями.

До переваг методу case-study можна віднести:

- використання принципів проблемного навчання як отримання навичок вирішення реальних проблем,

- можливість роботи групи на єдиному проблемному полі, який імітує механізм прийняття рішення в житті, він більш адекватний життєвій ситуації,

- застосування термінів, а не заучування термінів оскільки є необхідність ними оперувати, вибудовуючи логічні схеми вирішення проблеми, аргументувати свою думку;

- здобуття навичок роботи в команді;

- вироблення навичок найпростіших узагальнень;

- здобуття навичок презентації;

- здобуття навичок прес-конференції, а саме вміння формулювати питання, аргументувати відповідь.

Знайомство з кейсом може відбуватися безпосередньо на уроці, або заздалегідь (як домашнє завдання).

Примірний алгоритм діяльності педагога під час використання кейс-технології:

1. Видача домашнього завдання учням.

2. Визначення термінів виконання завдання.

3. Ознайомлення учнів із системою оцінювання рішення кейсу.

4. Визначення технологічної моделі заняття.

5. Проведення консультацій.

6. Робота над ситуацією у класі:

- вступне слово вчителя;

- постановка основних питань,

- при необхідності об'єднання учнів у малі групи (по 4-6 учнів у кожній),

- організація роботи учнів у малих групах,

- визначення доповідачів,

- організація презентації рішень у малих групах,

- організація спільної дискусії,

- узагальнюючий виступ вчителя, його аналіз ситуації,

- оцінювання учнів викладачем.

Таким чином, діяльність вчителя, що реалізує метод case-study у своїй педагогічній практиці, пов'язаний із втіленням низки принципів:

- **принцип різноманіття** та ефективності дидактичного арсеналу, який передбачає оволодіння дидактикою, її принципами, прийомами та методами, цілеспрямоване їх використання у навчальному процесі;

- **принцип партнерства**, співпраці з учнями, що базується на визнанні школярів партнерами в освітній діяльності, на взаємодії та колективному обговоренні ситуацій;

- **принцип усунення ролі викладача** з трансляції та «розжовування» знань до організації процесу їх добування – зниження ролі як експерта та консультанта, що допомагає учням орієнтуватися у світі наукової інформації;

- **принцип поглинання досягнень** педагогічної науки, досвіду, накопиченого колегами – психологічна та педагогічна обґрунтованість, формулювання не лише освітніх, а й виховних цілей суттєво відрізняє викладача, який реалізує метод case-study, від викладача, який використовує класичні методи навчання;

- **принцип творчості**, який передбачає перетворення кейсу та заняття з його застосуванням на індивідуально неповторний творчий продукт;

- **принцип прагматизму**, який орієнтує на чітке визначення можливостей того чи іншого кейсу, планування результатів навчання з погляду формування в учнів моделей поведінки у ній.

Приклад використання технології тьюторського супроводу учнів при організації проектно-дослідницької діяльності та створення відкритого освітнього простору для учнів.

Будь-яка освітня технологія, використовувана вчителем у роботі, має сприяти:

- розкриттю активного досвіду учня,
- формуванню значимих для учня способів навчальної роботи,
- оволодінню методами самоосвіти.

Всі учні виявляють інтерес до предмета, якщо їм вдається щось відкрити самому. Завдання вчителя викликати інтерес до процесу дослідницької діяльності, захопити змістом та способом виконання роботи.

Тьюторський супровід школяра у найзагальнішому вигляді на будь-якій віковій сходинці є послідовність взаємозалежних один з одним етапів:

- діагностико-мотиваційний;
- проєктувальний;
- реалізаційний;
- аналітичний.

Рис. 5.2. Етапи тьюторського супроводу науково-дослідної діяльності учнів

Перший ступінь – мотивування та залучення учнів до дослідницької діяльності, навчання всіх бажаючих які займаються даним видом діяльності найпростішим методикам досліджень з різних тем. На цьому етапі відбувається **перша зустріч тьютора зі своїм підопічним.**

Тьюторант фактично:

- представляє тьютору свій пізнавальний інтерес,
- розповідаючи про себе,
- про історію виникнення свого інтересу.

Тьютор:

- фіксує первинний освітній запит учня, його інтереси, схильності,
- показує важливість цього інтересу,
- перспективи спільної роботи у цьому напрямі.

На цій початковій сходинці тьюторського супроводу особливо значуще:

- створення ситуації «позитивної **атмосфери**», психологічного комфорту, яка сприятиме *входженню учня в тьюторську взаємодію*, готовності продовжувати співпрацю;

- робота на даному етапі спрямована, перш за все, на розвиток і *стимулювання у тьюторанта мотивації* до подальшої дослідницької освітньої діяльності.

- на цій сходинці здійснюється *робота з учнями 6-7 класів* адже вони починають проводити найпростіші дослідження з тем, які їм зрозумілі і цікаві.

Часто це частина серйознішої роботи, виконуваної старшими учнями, які показують, як раціонально провести дослідження у природі, як краще обробити матеріал у лабораторних умовах.

Другий ступінь – *діагностування потреб та пріоритетів учнів*, що дозволяє оцінити дослідницьку компетентність та напрями досліджень. **Може відбуватися у формі:**

- самодіагностики,
- вибору проблемного поля навчання,
- формулюванні освітніх завдань,
- складанні індивідуальної програми подальшого навчання.

Основним змістом цього етапу є:

- організація збору інформації щодо зафіксованого пізнавального інтересу учнів;

- вчителю-тьютору важливо не пропустити правильний напрямок індивідуальної програми дитини, щоб її пізнавальний інтерес не згас;

- матеріали, структуровані тьюторантом у процесі його індивідуального пошуку та розташовані у певному порядку, дають тьютору реальне уявлення про те, які пізнавальні інтереси кожного учня.

Їх спрямованість часто виявляється за межами шкільних предметів. Це безпосередньо з вибором тем досліджень, і проектів учнів.

Третій ступінь – безпосереднє навчання та дослідницька робота з обраної теми. **Основою розробки індивідуальної освітньої програми є виявлені під час самодіагностики труднощі учнів:**

- організація системної дослідницької діяльності на основі тьюторської діяльності педагога;
- учитель чи старший учень **надає необхідну допомогу у формулюванні питань**, що стосуються звуження чи розширення теми майбутнього проекту чи дослідження.

Основними завданнями тьютора тут є: підтримка самостійності та активності. На цьому етапі тьюторант здійснює реальний пошук (проект, дослідження) і потім репрезентує отримані ним результати цього пошуку (проекту, дослідження). **Діяльність учнів здійснюються за певними етапами:**

- постановка питань у процесі дослідження та пошуку відповідей на них;
- висування гіпотез;
- використання різноманітної інформації для побудови доказу гіпотези;
- складання плану спостережень чи досліджень;
- польові або лабораторні дослідження, класифікація та обробка одержуваних даних, моніторинг;
- аналіз даних та оформлення роботи;
- презентація результатів.

Завдання тьютора полягає в наданні допомоги на кожному з цих етапів, у ролі тьюторів тут можуть виступати досвідченіші члени об'єднання.

Четвертий ступінь – **використання набутого досвіду** дослідницької діяльності для навчання молодших школярів та підвищення рівня своєї дослідницької компетентності, створення портфолію досягнень учнів, аналіз та презентація досвіду та досягнень дослідницької діяльності учнів.

Презентація досвіду може бути організована різними способами:

- усне невелике повідомлення під час тьюторіалу (заняття у міні-групі тьюторантів з пізнавальними інтересами в одній сфері або виконуючими групову дослідницьку роботу чи проект);
- виступ на класній годині чи уроці (вчитель – тьютор повинен заздалегідь домовитися з класним керівником або вчителем-предметником про виступ тьюторанта з результатами дослідження або невеликим повідомленням у рамках теми уроку чи класної години);
- спеціально організована презентація у період підсумкової шкільної конференції навчальних дослідницьких та проектних робіт;
- участь у конкурсах різного рівня тощо.

На цьому етапі організується **тьюторська консультація** щодо результатів презентації, на якій були представлені результати роботи тьюторанта. Аналізуються труднощі, що виникли під час захисту дослідницької роботи чи проекту, проводиться групова рефлексія з метою отримання кожним виступаючим зворотного зв'язку. По можливості влаштовується індивідуальне, а за бажання учня та групове, обговорення самого виступу. **Завершується цей етап:**

- плануванням майбутньої роботи,
- фіксацією побажань у виборі теми, характеру матеріалу, групової чи індивідуальної роботи та своєї ролі у ній;
- результативність діяльності учнів оцінюється за матеріалами портфоліо досягнень.

Портфоліо досягнень:

- веде учень протягом кількох років, накопичуючи матеріал, структуруючи та видозмінюючи його,
- допомагає самому собі відстежувати етапи своєї освітньої траєкторії,
- є для нього ефективним інструментом самооцінки.

Особисті портфоліо найуспішніших учнів є чудовим прикладом високої результативності дослідницької діяльності, що також підвищує мотивованість діяльності інших учнів.

Тьютор:

- допомагає школяреві організувати роботу зі збору та аналізу матеріалів портфоліо,
- одночасно веде і власне педагогічне портфоліо, де записує свої міркування про тьюторанта,
- фіксує застосовувані на кожному з етапів педагогічні технології та їх ефективність.

Це може допомогти у виборі найбільш ефективних технологій та методів організації роботи з іншими учнями.

Вибір кожного разу **конкретних форм, методів і технологій самої тьюторської роботи є індивідуальним вибором тьютора** і залежить як від вікових і особистісних особливостей школяра, так і від особистісних і професійних переваг самого тьютора.

Запитання для самоперевірки:

1. Що розуміє під собою технологія «Кейс-стаді»?
2. Які існують види кейсів?
3. В чому полягає технологія планування та проведення тьюторіалів?

4. В чому полягає сутність технології портфоліо (види портфоліо, вимоги до портфоліо, експертиза портфоліо).

5. Які кейси можна використовувати під час тьюторського супроводу?